เทศน์อบรมพระ ณ วัดป่าบ้านตาด

เมื่อวันที่ ๙ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๓๐

ปัจจัยปัจจเวกขณะ

วัดนี้เป็นสถานที่ภาวนามาดั้งเดิม ตั้งแต่เริ่มสร้างวัดก็เป็นวัดเพื่ออบรมจิตตภาวนาล้วน ๆ ไม่มีงานอื่นเข้ามายุ่งเหยิงวุ่นวาย หากจะมีบ้างก็ตั้งกำหนดกฎเกณฑ์เอาไว้ ให้มีชั่วระยะกาลเพียงเล็กน้อยที่เห็นว่าจำเป็นเท่านั้น ตามความนิยมของโลกของธรรมก็ว่า วัดกรรมฐาน พระกรรมฐาน งานของพระกรรมฐานไม่ใช่งานก่อนั้นสร้างนี้ยุ่งเหยิงวุ่นวาย งานพระกรรมฐานท่านมอบให้ตั้งแต่วันบวชโน้น อุปัชฌายะทุก ๆ องค์มอบให้เรียบร้อยแล้วนั่นแหละคืองานแท้ที่มอบให้พอเหมาะกับเวล่ำเวลาเพียง ๕ อาการ โดยอนุโลมปฏิโลม จากนั้นก็ให้เจ้าของไปคลี่คลายขยายออกไปตามส่วนแห่งงานนั้น ๆ ที่ จะขยับขยายออกไปกว้างแคบหยาบละเอียดเพียงไร

โดยเบื้องต้นท่านมอบให้เพียงว่า เกสา คือผม โลมา คือขน นขา คือเล็บ ทันตา ได้แก่ฟันอันอยู่ในปากนี้เอง ตโจ คือหนังหุ้มห่ออยู่โดยรอบสรรพางค์ร่างกายนี้ นี่ท่านเรียกว่างานของพระผู้ปฏิบัติตามหลักศาสนธรรมของพระพุทธเจ้าอย่างแท้จริง โดยถืองานนี้เป็นหลักเป็นเกณฑ์เป็นชิ้นเป็นอันจริง ๆ ตั้งหน้าตั้งตาประกอบกับงานนี้เพื่อความรู้แจ้งเห็นจริงกับงานนี้อย่างแท้จริง เพราะโลกไหน ๆ ก็หลงกันที่ตรงนี้ทั้งนั้น

การที่จะรู้แจ้งแทงทะลุ จึงต้องถืองานนี้เป็นสำคัญในการประกอบความพากเพียร ทั้งกำหนดบริกรรมก็ได้ แต่จิตให้อยู่ในอาการนั้น ๆ ในบรรดา ๕ อาการ หรือจะขยับขยายไป ๓๒ อาการต่าง ๆ ในร่างกายของเรานี้ก็ได้ จัดเป็นงานที่ชอบธรรมทั้งนั้น ถ้าสติคือความรู้สึกได้จดจ่อต่อเนื่องกันอยู่กับอาการที่ตนนำมาบริกรรมหรือพิจารณานั้น ๆ จัดว่าเป็นงานที่ชอบธรรมเพื่อถอดถอนกิเลสโดยแท้

งานนี้มีมาดั้งเดิมตั้งแต่องค์พระศาสดาท่านจนกระทั่งบัดนี้ ผู้บวชแล้วจึงถืองานนี้เป็นสำคัญ และสอนสถานที่อยู่ที่บำเพ็ญให้โดยตลอดทั่วถึง ที่อยู่ของผู้จะฆ่ากิเลสเกี่ยวกับงานที่กล่าวนี้ ตามที่สงัด ท่านสอนให้แล้ว คือ**รุกฺขมูลเสนาสนํ** นั่นฟังเอา อาหารการบริโภคขบฉันพอเป็นพอไปเท่านั้น สำหรับพระผู้จะฆ่ากิเลส ไม่ใช่อาหารประเภทเหลือเฟือฟุ่มเฟือยถึงกับติดรสติดชาติยุ่งไปหมด อันเป็นเรื่องของกิเลสที่หาวันพอไม่เจอเลยตั้งแต่วันเกิดจนกระทั่งวันตาย แม้ท้องจะอิ่มแต่หัวใจก็หิวโหยจะเป็นจะตายอยู่ตลอดไปนั่นแหละ

ถ้ากิเลสเข้าทำงานตรงไหน อย่าเข้าใจว่างานนั้น ๆ จะเป็นไปด้วยความเรียบร้อยดีงาม แต่จะเป็นไปด้วยความหิวความกระหาย ความวุ่นวาย ทั้งที่ได้กินจนเต็มปากเต็มท้องอยู่นั่นแล เพราะกิเลสไม่เคยมีเมืองพอ สุดท้ายก็ตายไปด้วยความหิวโหยกันทั้งนั้น ในโลกนี้ไม่มีโลกไหนคนใดรายใดอิ่มพอเพราะงานที่ตะเกียกตะกายไปตามกิเลสนั้น ส่วนงานของธรรมะย่อมมีความพอไปโดยลำดับ เหมือนเทน้ำใส่ภาชนะที่ดีอยู่แล้วมีทางเต็มได้ เพราะไม่ใช่ภาชนะที่แตกบิ่นพอน้ำจะรั่วไหลไปที่อื่นเสีย

งานของธรรมมีความอิ่มพอ การขบการฉันของพระกรรมฐานผู้มีธรรมจึงมีความอิ่มพอได้ ไม่ได้ฉันไปด้วยความฟุ้งเฟ้อเห่อเหิม อันเป็นเรื่องของกิเลสมาแย่งกับตีนกับมือไปราวกับมันทำงานเพื่อมันเสียเอง การออกบิณฑบาตก็พออาศัยก้อนข้าวเขามาฉันวันหนึ่ง ๆ เท่านั้นก็พอแล้ว

ที่วัดป่าบ้านตาดยิ่งเหลือเฟือ ตั้งแต่มาอยู่ที่นี่เริ่มแต่วันแรกจนกระทั่งบัดนี้ ยังไม่ปรากฏเลยว่า พระเณรในวัดได้ฉันข้าวเปล่า ๆ โดยไม่มีกับอะไรเลย อย่างนี้ไม่เคยปรากฏเลย ไม่มีมากก็มีน้อย ทีแรกก็น้อยอยู่บ้าง พอดีกับวงกรรมฐานที่เคยปฏิบัติกันมาจากครูบาอาจารย์ ครั้นนาน ๆ ก็เลยเถิดไปโดยลำดับ จนกระทั่งทุกวันนี้มักจะเป็นความเลยเถิดอยู่เรื่อยมา แต่ก็ไม่สามารถจะตำหนิผู้ใดได้ นอกจากจะตำหนิเจ้าของแต่ละราย ๆ ที่ไม่รอบคอบในอาหารนี้แล้วเกิดกิเลสขึ้นมา เพราะความโลภในอาหารทำให้กินมาก นอนมาก ขี้เกียจมากไปเท่านั้น

ศรัทธาญาติโยมจะไปตำหนิเขาได้อย่างไร พระเราก็ปฏิบัติเพื่อความเฉลียวฉลาดแก่ตนเอง และจะแก้กิเลสตัวมันฉลาดนั่นแหละแต่พาให้เราโง่ ออกจากหัวใจของเราเอง เราก็ต้องใช้สติปัญญา การพิจารณาเทียบเคียงอาหารโดยความมีเหตุมีผลอยู่โดยสม่ำเสมอ ย่อมจะได้แง่อรรถแง่ธรรมมาคิดอ่านไตร่ตรองแก้ไขดัดแปลงกันไปได้ในเวลาขบฉัน คนเราหรือพระเราถ้านำแบบธรรมของพระพุทธเจ้ามาใช้นะ จะได้คติไปเรื่อย ๆ ถ้าอยู่เฉย ๆ อย่างที่เคยอยู่เคยเป็นมานี้ แม้กระทั่งวันตายก็อย่าหวังว่ากิเลสจะหลุดลอยออกจากหัวใจเลย

เท่าที่สังเกตดูหมู่เพื่อนนี่ไม่ค่อยจะใช้ความคิดความอ่านอะไรเลย จะเดินจะทำอะไรมักมีเรื่องของกิเลสที่เป็นตัวฉลาดที่สุดนั่นแหละออกหน้า พูดถึงเรื่องความพินิจพิจารณาเรื่องอาหารการบริโภคทั้งหลาย ว่าวันนี้เราฉันอาหารชนิดใดบ้าง จิตเป็นอย่างไร ธาตุขันธ์ของเรานี้ไม่ต้องพูด ถามเรื่องใจของเรานั่นแหละ เพราะการฉันก็ฉันเพื่อใจ พอยังชีวิตให้เป็นอยู่ในวันหนึ่ง ๆ เท่านั้น เพื่อการบำเพ็ญสมณธรรมให้ก้าวเดินเจริญก้าวหน้าไปโดยสม่ำเสมอ กิเลสจะได้หลุดลอยไปโดยลำดับ และค่อยเหือดแห้งไปจากจิตใจ ธรรมจะได้เจริญก้าวหน้าภายในจิตใจแทนกันกับกิเลสหลุดลอยไป

ดังนี้เราก็เทียบดู สังเกตดูผลของการขบฉันอาหารอะไรบ้าง ฉันมากการประกอบความเพียรเป็นอย่างไร ฉันขนาดกลางการประกอบความเพียรเป็นอย่างไร ฉันน้อยการประกอบความเพียรเป็นอย่างไร งดบ้างคืออดบ้างการประกอบความเพียรเป็นอย่างไร หากใช้ความพินิจพิจารณาด้วยความสนใจอย่างนี้ ก็สมกับผู้ประกอบความพากเพียรด้วยสติปัญญา เพื่อถอดถอนกิเลสภายในจิตใจของตนโดยแท้ ดูหมู่เพื่อนไม่ค่อยคิดค่อยอ่านอะไรกันสมเป็นนักภาวนาบ้างเลย เป็นลักษณะขาดสติในอิริยาบถต่าง ๆ อยู่เรื่อยไป

เครื่องใช้ไม้สอยดังที่เราพูดเราเห็นกันนั่นแหละ มีอะไรใครต้องการอะไรอย่ามาขอเราไม่ให้ขอ การเอาไปใช้เพื่อความเป็นธรรมเอาไปเลย แต่จะใช้เป็นแบบโลกเข้ามาแฝงให้กิเลสเข้ามากลืนกินกับตีนกับมือนั้นเราไม่เห็นด้วย จะจนก็ตามจะมีมากก็ตามขอให้มีด้วยอำนาจของธรรม อย่าให้มีด้วยอำนาจของกิเลส เราต้องการแบบนั้น ดังนั้นเราจึงไม่

คำนึงถึงเรื่องจตุปัจจัยที่เกิดขึ้นภายในวัดนี้มีมากมีน้อย คำนึงแต่พระเณรเราให้ได้ใช้สอยด้วยความเป็นธรรมด้วยกันทั้งนั้น เท่านั้นเองเป็นสิ่งที่เรามุ่งหมายไว้ นี่เรียกว่า จีวรบิณฑบาต

เสนาสนะที่พระพุทธเจ้าพาอยู่ พระสาวกอรหัตอรหันต์ท่านพาอยู่ **สงฺฆ์ สรณ์ คจฺฉามิ** ของพวกเรา หรือ **พุทฺธ์ สรณ์ คจฺฉามิ** ของพวกเราพาอยู่ และ **ธมฺม์ สรณ์ คจฺฉามิ** ที่เกิดกับพระพุทธเจ้าและพระสงฆ์สาวกที่เราทั้งหลายได้กราบ เกิดในที่เช่นไร พิจารณาซิ เกิดในที่หรู ๆ หรา ๆ ไหม เอาซิ นักปฏิบัติต้องเชื่อพระพุทธเจ้าที่สอนให้ฉลาด ครูของเราเดินอย่างไรลูกศิษย์อย่าเดินแซงหน้า ด้วยความอวดดีอวดเก่งอวดรู้อวดฉลาด อวดยศถาบรรดาศักดิ์ อวดว่าทันสมัย ซึ่งความจริงมันไร้สติปัญญาโดยเราไม่รู้สึกตัว ด้วยอำนาจความอวดเหล่านี้แหละโลกถึงได้ร้อนทั่วหน้ากัน ไม่ว่าโลกเขาโลกเราถ้าไม่มีธรรมอยู่ภายในหัวใจแล้วจะร้อนเหมือนกันหมด นี่สำคัญตรงนี้

นี่พูดเรื่องเสนาสนะ เมื่อกี้ก็พูดแล้วเรื่องเสนาสนะว่าท่านพาอยู่อย่างไร พวกเราพูดเฉย ๆ เรียน เฉย ๆ โดยไม่ได้ปฏิบัติตามหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนนี้แล้ว เราไม่เห็นน้ำหนักและความสำคัญแห่งพระโอวาทเด่นชัดประจักษ์กับเรา เพราะเราไม่ได้สัมผัสสัมพันธ์กับธรรมจากการปฏิบัติตามที่ท่านสอนให้ดำเนิน ทำอย่างนั้น ๆ หากเราได้ปฏิบัติตามดำเนินตามคำสอนที่ท่านดำเนินมาแล้ว อย่างไรก็ต้องสมเหตุสมผลกันแน่นอน เช่น **รุกฺขมูลเสนาสนํ** อย่างนี้เป็นต้นนะ

เราอยู่สถานที่ธรรมดา กับอยู่รุกขมูลร่มไม้ธรรมดาเป็นอย่างไร เอ้า เราก้าวเข้าไปสู่สถานที่หวาดเสียวน่ากลัวมีอันตรายรอบด้าน จิตเป็นอย่างไร ในสมัยพุทธกาลและสมัยต่อ ๆ มามีป่ามีสัตว์ร้าย เช่น เสือ ช้าง เป็นต้น สัตว์ร้ายทั้งหลายที่อยู่รอบด้านเรานี้ และอยู่ในที่เปลี่ยว ๆ อย่างนั้นด้วย **รุกขมูล** ร่มไม้อย่างนั้นด้วย ซึ่งไม่มีที่มุงที่บัง กับอยู่ที่มุงที่บังกับสถานที่เช่นนั้น จิตรู้สึกกลัวต่างกันอย่างไร ทั้งนี้เพื่อทดสอบผู้ปฏิบัติตามแนวทางของพระพุทธเจ้า

เราจะเห็นได้ชัดเจนในระหว่างที่ทั้งสองนี้ คือที่ที่มุงที่บังกับที่รุกขมูลร่มไม้ในสถานที่ธรรมดา และ ที่ที่มุงที่บังกับที่ที่หาที่มุงที่บังไม่ได้ เต็มไปด้วยอันตรายต่าง ๆ นั้นเป็นอย่างไรในความรู้สึกในหัวใจของเรา และการประกอบความเพียรของผู้มุ่งอรรถมุ่งธรรม เพื่อการทดสอบหาความจริงจริง ๆ แล้ว เป็นอย่างไรบ้างในหัวใจเรา ต้องต่างกันมากไม่อาจสงสัย

การประกอบความเพียรในสถานที่ทั้งสองนี้ต่างกันอย่างไร สถานที่ธรรมดากับสถานที่ในป่าเปลี่ยว ในที่มุงที่บังกับไม่มีที่มุงที่บังต่างกันอย่างไรอีกล่ะ ผู้ที่หาความจริงแล้วจะได้เห็นอย่างเด่นชัดทีเดียวว่า อ๋อ ที่พระพุทธเจ้าทรงสอนไว้นี้ พระองค์ได้ทรงทดลองดูแล้วทุกอย่าง เห็นผลประจักษ์พระทัยแล้วถึงได้นำมาสอนโลก โดยเฉพาะสอนภิกษุทั้งหลาย คือ **รุกฺขมูลเสนาสนํ** เป็นต้นนี้ ท่านสอนด้วยความปฏิบัติดำเนินมาแล้ว ประจักษ์พระทัยมาแล้ว ผลก็ได้ประจักษ์แล้ว ได้ตรัสรู้เป็นศาสดาเอกของโลกแล้วเพราะสถานที่เหล่านี้ เห็นไหมล่ะมันต่างกันอย่างนี้

เราเพียงเรียนเฉย ๆ ไม่สนใจกับภาคปฏิบัติเลย เรียนแบบนกขุนทอง ใครก็เรียนได้เรียนแบบนั้น แต่กิเลสมันหัวเราะน่ะซิ เรียนไม่ได้สนใจกับการปฏิบัติให้เพียงพอหรือเท่ากันกับการเรียน คือ เรียนก็เรียนเพื่อปฏิบัติน่ะชื่อว่าพอกัน หรือเรียนแล้วปฏิบัติจริง ๆ ด้วย ในขณะที่เรียนก็ปฏิบัติด้วย ผลมีน้ำหนักเท่ากัน เมื่อน้ำหนักเท่ากันแล้ว เราจะเห็นเหตุเห็นผล ตามหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนไปทุกแง่ทุกมุมเลยทีเดียว นี่แหละ **รุกฺขมูลเสนาสนํ** ผู้ปฏิบัติเท่านั้นที่จะทราบความหนักเบา ของ **รุกฺขมูลเสนาสนํ** ผู้เรียนเฉย ๆ จำเฉย ๆ ไม่ว่าท่านว่าเราไม่ได้เหตุได้ผลอะไร ก็จะเอาแต่คำพูดมาคุยมาโอ้อวดกันเพียงนั้นแล

อยู่ **รุกฺขมูลเสนาสนํ** ด้วยทั้งเสียงเสือกระหึ่ม ๆ รอบด้านเป็นยังไง นี่เพียงเราตัวเท่าหนูเราก็ได้เป็นมาแล้วประสบมาแล้วนะ ไม่ใช่เอามาคุยโม้ให้หมู่เพื่อนฟังเฉย ๆ บางครั้งจนตัวสั่นเลยนะ กลัวน่ะ ใจไม่มีที่เกาะไม่มีที่พึ่ง เอาอะไรพึ่งล่ะที่นี่ เสือมันกระหึ่ม ๆ ไม่

ทราบมันจะเข้ามาเมื่อไร ทั้ง ๆ ที่บางแห่งก็ยังมีแคร่เล็ก ๆ อาศัยนะ ถึงไม่มีที่มุงที่บังก็ยังมีแคร่นั่งบนนั้น แต่บางแห่งยังไม่ได้จัดไม่ได้ทำอะไรเลย เป็นอย่างนั้นจริง ๆ มีแต่กลดอยู่ในป่าในเขา เสือมันมีปากมันก็ร้องตามภาษาของมัน แต่เรามันจะบ้าเข้าไปล่ะซิ กลัวตายหรืออะไร ความกลัวนั่นเป็นอย่างไรล่ะที่นี่

ในขณะที่จิตกลัวกับผู้มุ่งหวังต่อความจริงแล้วทำไมจะไปถอยล่ะ ต้องขยับเข้าหาธรรม ธรรมอยู่ที่ไหน พระพุทธเจ้าท่านบอกแล้วธรรมอยู่ที่ใจ ระลึกเถอะพุทโธ ปรากฏขึ้นทันที เมื่อระลึกถึงพุทโธที่ใจ ธัมโมจะปรากฏขึ้นที่ใจเมื่อระลึกถึงพระธรรม พระสงฆ์จะปรากฏขึ้นทันทีที่ใจ เมื่อระลึกถึงท่านเมื่อไรที่ไหน เมื่อระลึกถึงท่าน ฝากเป็นฝากตายที่ท่าน จิตย้อนเข้ามาปุ๊บไม่ส่งออกสู่ภายนอก สิ่งทั้งหลายก็ไม่มีความหมายว่าเป็นสัตว์ร้าย นั่น จะมีแต่คำบริกรรมเท่านั้น จิตไม่ออกไปเลย

เสือก็ตาม ช้างก็ตาม อะไรก็ตาม ขึ้นชื่อว่าอันตรายที่เป็นเครื่องหลอกจิตใจ ทั้งที่สิ่งนั้นยังไม่มาถึงใจมันก็หลอกไว้แล้ว ทำให้กลัวจะเป็นจะตายแล้ว ไม่ยอมให้ออกไป อยู่กับหลักธรรมในหัวใจเรานี้ จะเป็นหลักธรรมบทใดก็ตาม เช่น พุทโธ หรือธัมโม หรือสังโฆ ตามแต่ความถนัดเถอะ จิตฝากเป็นฝากตาย เป็นก็เถอะตายก็เถอะ จะไม่ถอยไม่ปล่อยไม่วางธรรมภายในใจเลย พุทโธ ธัมโม สังโฆ บทใดบทหนึ่งก็ตาม ยึดให้มั่น จิตจะสอนตนอย่างนี้

เมื่อความรู้อันนี้กับคำบริกรรมสัมผัสสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันอย่างแยกไม่ออก เพราะสติบังคับอยู่ตลอดเวลาไม่ให้เผลอ ในเวลาจนตรอกเช่นนั้นสติดี ทำอะไรเป็นจริงเป็นจังทุกอย่างนี่ จิตก็แน่นหนามั่นคง เมื่อได้รับความเหลียวแล เมื่อได้รับการรักษาการบำรุง จิตก็เจริญขึ้นมา สงบเข้ามา ๆ พร้อมแสดงพลังขึ้นมาให้เห็นอย่างชัดเจนภายในจิตใจ ทั้ง ๆ ที่ขณะก่อนนั้นกลัวเสียจนตัวสั่น และแสดงออกมาทางร่างกายเพราะใจพาให้เป็น แต่ขณะนี้กลายเป็นความกล้าหาญขึ้นมา ๆ ภายในจิตใจ นั่นฟังซิ ถ้าว่าแน่นก็แน่นปึ๋งเหมือนภูเขา จิตไม่ยิบไม่แย็บออกไปทางไหนเลย รู้อยู่ภายในนี้เท่านั้น

ความรู้กับคำว่าพุทโธ กลมกลืนเป็นอันเดียวแน่นปึ๋ง กับธัมโมหรือกับธรรมบทใดก็ตาม เมื่อธรรมเข้าไปเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับใจแล้ว ย่อมเป็นความรู้ที่แน่นหนามั่นคงมาก กิริยาคำว่าพุทโธก็ดี ธัมโมก็ดี สังโฆก็ดี หายไปหมด เมื่อกลมกลืนเป็นอันเดียวกับใจแล้ว นี่ถ้าเดินจงกรมก็แน่นปึ๋งเหมือนกัน กิริยายิบ ๆ แย็บ ๆ ก็ตามจะไม่ออกภายนอกจิต จิตไม่ออกภายนอก มีแต่ความรู้เด่นอยู่ภายในเพราะความกล้าหาญ

จากขณะก่อนที่กลัว ๆ มาเป็นใจที่กล้าหาญ จากกล้าหาญเป็นความกล้าหาญที่แน่นหนามั่นคงที่สุดเสียด้วยนะ ไม่ใช่กล้าหาญธรรมดา เด่นดวงทีเดียวละ นี่ละไม่มีความกลัวความสะทกสะท้านกับสิ่งใดเลยขึ้นชื่อว่าอันตราย ทั้ง ๆ ที่ขณะก่อนนี้แทบเป็นแทบตายเพราะกลัวมากนั่นเอง แต่ในขณะนี้กลับเป็นกล้ามาก อะไรก็เถอะว่างั้นเลย ไม่เคยกลัว นี่แหละพลังของจิตเมื่อมารวมตัวแล้ว เพราะอะไรเป็นสาเหตุ นี่เพราะสถานที่เปลี่ยว ได้ทดลองทดสอบมาแล้ว นี่พระพุทธเจ้าท่านดำเนินมาอย่างนี้

จิตเชื่อแล้วที่นี่ เชื่อพระพุทธเจ้าแล้ว ว่าเวลาจนตรอกจนมุมจริง ๆ จิตเอาจริงเอาจังทำหน้าที่ของตนตามที่พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอน ธรรมก็มีฤทธิ์มีเดชเพราะหัวใจยอมรับธรรม ทุกสิ่งทุกอย่างทำอย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย ทำอย่างหวังพึ่งเป็นพึ่งตายกับความจริงคือธรรม ทำไมธรรมจะไม่ปรากฏเล่า ก็ธรรมไม่เคยลำเอียงต่อผู้ใดอยู่แล้ว นอกจากกิเลสไปทำให้ธรรมทั้งหลายเอียงเท่านั้นเอง นี่ละการทดลองการทดสอบการดำเนินตามทางของพระพุทธเจ้า ไม่ใช่เพียงเรียนมาจำมาเฉย ๆ เมื่อมาปฏิบัติย่อมเห็นชัดเจน

พูดถึงหยูกยาท่านก็ได้พูดแล้วว่า **เภสชฺชํ** แต่ก่อนแต่ละโรคมีน้อยมีมากมันก็เท่าตัวเรานี้แหละ เต็มตัวของเราของสัตว์ทุกรายไปนั่นแหละ แต่ยาไม่มีมากเพราะยาไม่เจริญอาศัยฉันยาดองด้วยน้ำมูตรไปอย่างนั้นแหละ พอยังชีวิตอัตภาพให้เป็นไปตามครูบาอาจารย์ทั้งหลายที่ท่านพาดำเนินมา เช่น หลวงปู่มั่น เป็นต้น ท่านก็เคยพูดให้เราฟัง จะไปเอายาอะไร ไม่สนใจจนกระทั่งยา จะมาคิดถึงยาอะไรอีกล่ะท่าน เป็นก็เป็น ตายก็ตาย แน่ะ

ฟังซิ คนเราก็เหมือนสัตว์ทั้งหลายเหล่านี้แหละ ล้วนมีความตายเท่าเทียมกัน จะไปกลัวอะไร แต่จิตใจไม่ห่างจากธรรมท่านว่า ท่านเอาจริงเอาจัง ท่านทำอย่างนั้นด้วย

นักปฏิบัติตนท่านเทศน์และกล่าวธรรมอะไรบ้าง **รุกฺขมูลเสนาสนำ** นั่น วิธีการอยู่เป็นยังไง และสถานที่ก็ได้อธิบายแล้ว พอเป็นแนวทางดำเนินชีวิตจิตใจให้เป็นไป ไม่ได้เหลือเฟือจนเกินเหตุเกินผล ภายในจิตใจของเราพยายามบังคับตัวเสมอ โดยไม่ลืมตัวในการขบการฉัน เรื่องกิเลสมันจะเคลื่อนออกเสมอนะ เร็วที่สุดไม่มีใครเกินกิเลส ๆ ถ้ามีสติแล้วก็รู้ทัน มีธรรมะคือสติธรรม ปัญญาธรรม จะทราบได้ทันที ๆ ถ้ากิเลสเคลื่อนตัวออกมา ถ้าไม่มีสติจนกระทั่งวันตายก็ไม่รู้นะ อย่าเข้าใจว่ากิเลสมันจะเสริมคนให้ฉลาด มีแต่มันจะ **กุสลา ธมฺมา** ให้เชื่อเหตุผลของมัน เพราะความโง่ของเรานั่นแหละ

เครื่องนุ่งห่มใช้สอยก็มีอยู่พอเป็นพอไปไม่อดไม่อยาก ไปมัวคำนึงกับอะไรอยู่ จิตใจมันถึงได้ดิ้นรนกระวนกระวาย มีแต่เรื่องของกิเลสทำงานทั้งวันทั้งคืนยืนเดินนั่งนอน ทุกอิริยาบถเคลื่อนไหวต่าง ๆ ล้วนแล้วแต่เป็นเรื่องของกิเลสทำงานภายในหัวใจและกิริยาอาการทั้งหลายนี้ มันขาดอะไรเราถึงได้วุ่นวายกันนัก มันขาดอะไร สิ่งที่เป็นธรรมเพื่อการบำเพ็ญธรรมมีอยู่แล้วทั้งดวง มันขาดอะไรถ้าไม่ขาดด้วยกิเลสตัณหาความหิวโหย **นตฺถิ ตณฺหาสมา นที** อย่างเดียวเท่านั้น มันขาดอะไรมันถึงได้ดิ้นรนกันนักหนาทุกวันนี้ นี่ละอำนาจของกิเลสที่มีอยู่ภายในหัวใจ จึงพาให้ดิ้นอย่างนี้แหละ ดูเอา

คนดิ้นก็คือคนจะตายเห็นไหม คนไข้ก็ดูเอาซิ ถ้าตามสถานที่ต่าง ๆ มันดูยากก็ก้าวเข้าไปในโรงพยาบาลซิ จะมีทุกประเภทของคนไข้นั่นแหละ มันเป็นอย่างไรบ้าง นั่นแหละคนทุกข์ ทุกข์มากทุกข์น้อยมันจะแสดงอาการให้เห็นอยู่อย่างนั้น เมื่อกิเลสบีบคั้นมากน้อยมันเป็นอย่างนั้นแหละ อำนาจของกิเลสแล้วมันจะอยู่เฉย ๆ ไม่ได้ มันจะต้องดีดต้องดิ้นบังคับบัญชากดขี่อาการนั้นอาการนี้ให้ออกมาภายนอก นอกจากบังคับอาการภายในของใจด้วยสติแล้ว มันเป็นอย่างนั้น หาความเพียงพอไม่ได้ มันพอที่ไหนกิเลส ดิ้นอยู่ตลอดเวลา มันเรื่องของกิเลสทั้งนั้น ดูเอาซิ

นี่มาประกอบความพากเพียรประกอบกันอย่างไร วัดนี้จะไม่มีทางจงกรมแล้วนะ ใครมาขี้เกียจขี้คร้านไม่นั่งสมาธิภาวนาเดินจงกรม อย่ามานะ ถ้ามาแล้วให้ออกไป เราอยู่ที่นี่เราไม่อยากพบอยากเห็นและอิดหนาระอาใจเต็มทนแล้วเวลานี้ การอยู่กับหมู่กับเพื่อนอยู่ด้วยความอดความทนนะ มิหนำซ้ำยังมาเหยียบจมูกเข้าอีก ทางจงกรมก็จะไม่มี สถานที่ภาวนาก็จะล้มเหลวไปหมด มีแต่เสื่อแต่หมอนมัดติดหลังติดคออยู่ตลอดเวลาอย่างนี้ทำยังไง กรรมฐานเรา ธรรมจะหมดไปแล้วหรือจากหัวใจของพระกรรมฐานเรานะ ที่อื่นเราไม่ต้องพูด เราพูดในวงกรรมฐานเรานี่ จะไม่มีเหลือจริง ๆ ละหรือ

ธรรมคือวิริยธรรม ปัญญาธรรม เพื่อชำระกิเลสคือความโลภ ความโกรธ ความหลง อันเป็นตัวภัยสำคัญ ราคะตัณหานี่เป็นกองพลอันสำคัญเหยียบย่ำในหัวใจตลอดเวลา ไม่มีความเบิกบานใจบ้างเลยแม้แต่น้อย ในวงกรรมฐานที่ถูกกิเลสเหยียบย่ำทำลายหัวใจ นอกจากเวลาหลับเท่านั้น จะเอาอะไรมาต่อสู้ จะเอาอะไรมาแก้เล่า

โลกได้มีความสุขความสบายเพราะกิเลสสามสี่อย่างนี้ มีใครยกขึ้นมาร่ำลือกันบ้าง ว่าคนนี้เขามีความดิบความดี คนนี้เขามีความสุขความเจริญผลิดอกออกผลให้เขา วัดความอัศจรรย์ก็ล้นโลกล้นสงสาร ไม่มีใครเกินคนนี้ ให้เอาอย่างเขา เพราะเขาเป็นนักสะสมกิเลสด้วยความเกลียดความเคียดแค้น ความอิดหนาระอาใจต่อการอบรมปฏิบัติธรรม ประมาทในธรรมทั้งหลาย สนใจในกิเลสที่ผลิตความดีความชอบให้เป็นความสุขความเจริญ ให้เป็นคนที่น่าเกรงขาม ให้เป็นคนที่มีอำนาจราชศักดิ์ใหญ่หลวงเกินอรรถเกินธรรมทั้งหลาย ที่พระพุทธเจ้าทุกพระองค์ทรงสั่งสอนมาแล้วไม่มีความหมาย มีความหมายแต่กิเลสสามสี่กองทัพนี่เท่านั้นเกินศาสดาเอกของโลกดังนี้ สิ่งนี้ดีตรงไหนบ้างทำไมเราไม่เอามาคิดบ้าง นักปฏิบัติ หัวใจมีทุกคน สติปัญญาสอนให้ทุกคน

การที่กล่าวนี้ไม่ได้กล่าวติฉินนินทาท่านทั้งหลาย แต่กล่าวบอกวิธี บอกอุบายของการพินิจพิจารณา เพื่อจะแก้เพื่อจะถอดเพื่อจะถอนตัวเองออกจากสิ่งที่บีบบังคับอยู่ภายในจิต

ใจ ให้รับความทุกข์ความลำบากมานานแสนนานเท่าไรแล้วเท่านั้น พอจะรู้สึกตัวบ้างด้วยอำนาจของสติปัญญาที่พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนไว้

เวลานี้สติไปไหน ปัญญาไปไหน ความพากความเพียรความอดความทนไปอยู่ไหน จึงให้กิเลสเอาไปถลุงเสียหมดไม่มีอะไรเหลือเลย จะไม่มีหัวใจดวงใดจะมีธรรมะของพระพุทธเจ้าติดค้างอยู่บ้างหรือเวลานี้ จะหมดไปจริง ๆ เสียแล้วเหรอ โลกคือกิเลสประเภทต่าง ๆ ถึงได้เหยียบย่ำทำลายอยู่ตลอดเวลา และเห็นโลกเป็นของอัศจรรย์ขึ้นทุกขณะที่เคลื่อนไหวของหัวใจ จนไม่มีขณะใดที่พอจะเปรียบเทียบเป็นคู่แข่งของกิเลสว่า อ๋อ เวลานี้เราได้รู้ เวลานี้เราได้เห็นอย่างนี้ เป็นสิ่งที่กระหยิ่มยิ้มย่อง หรือเป็นสิ่งที่ให้ตื่นเต้นภายในจิตภายในใจด้วยความดีอกดีใจบ้าง มันไม่ปรากฏนี่ มันมีแต่เรื่องของกิเลสทุกอาการที่แสดงออกมา พร้อมทั้งผลของมันที่ปรากฏออกมาจากจิตใจ มันมีแต่อย่างนั้นเสียมากต่อมาก

เวลาผ่านมากับพวกเราวันหนึ่ง ๆ ใจเราเป็นอย่างไร นี่เห็นแต่เด้น ๆ ด้าน ๆ ยิ่งมากเท่าไรยิ่งจะเลอะเทอะไป ตามองมาก็เจอจนได้แหละบรรดาของไม่เป็นท่าที่แสดงออกจากพระองค์ไม่มีสติปัญญาน่ะ เราเป็นผู้สอนหมู่เพื่อนอยากเห็นความสวยงาม อันเป็นลวดลายของธรรมออกแสดงที่เป็นผลของการอบรม

โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูบาอาจารย์ที่แนะนำสั่งสอนรวมทั้งตัวเรานี่ ที่แนะนำสั่งสอนอยู่เวลานี้ เราอยากพบอยากเห็นอากัปกิริยาอันเป็นผลแห่งความดีงามที่ได้สั่งสอนหมู่เพื่อนมาแล้ว เป็นอย่างไรบ้าง มองดูเมื่อไรก็เห็นแต่เรื่องที่ว่านั้นแหละ เรื่องกิเลสมันเบื่อ **กุสลา ธมฺมา** พวกเรา เพราะมันฉลาดพอแล้ว ๆ มันขี้เกียจฉลาดอีก เพียงแค่นี้พอแล้ว มันอยากว่าอย่างนี้นะจะว่าอย่างไร พวกเราน่ะอายมันบ้างไหม

กุสลา แปลว่าความฉลาด กิเลสมันฉลาดเหนือเราอยู่แล้ว จะให้มัน **กุสลา ธมฺมา** อะไรอีก มันขี้เกียจ มันเบื่อจะตายอยู่แล้วกับมนุษย์กับพระที่โง่แสนโง่ที่สุด นั่นมันว่าอย่างนั้น การนำธรรมะพระพุทธเจ้ามาปราบกิเลส แต่สุดท้ายมีแต่กิเลสปราบเอา ๆ ขี้พระทะลัก

ออก มีแต่กินกับขี้วันหนึ่ง ๆ วิเศษวิโสอะไรพระเรานั้น กิเลสมันอยากว่าอย่างนั้น ถ้าเราเป็นกิเลสเราจะว่าจริง ๆ นะ หัวเราะด้วย เอ๊ก ๆ มันจะเป็นอย่างไรหัวใจมนุษย์หัวใจพระกรรมฐานเรา

ถ้ามีอรรถมีธรรมอยู่บ้างก็ปราบเขาซิ ระวังแต่อย่าถูกเขาปราบโดยไม่รู้สึกเนื้อรู้สึกตัวนะ มันเป็นอย่างไรบ้างแต่เช้าจนกระทั่งยันค่ำ งานอื่น ๆ เราไม่ให้มี เราพยายามสงวนหมู่เพื่อนให้ได้ประกอบความพากเพียร อิริยาบถทั้งสี่ความเคลื่อนไหวอันใดให้มีสติกำกับใจเป็นสิ่งสำคัญมากนะเคยบอกเสมอ

กิเลสอยู่ที่ใจนั้นแหละไม่ได้อยู่ที่อื่น สติปัญญาก็อยู่ที่ใจ ผลิตขึ้นมาแก้กัน วันหนึ่ง ๆ เดินจงกรมได้กี่ชั่วโมง กลัวตายเหรอ เดินจงกรมตายเหรอ เราไม่เห็นเป็นอะไรทั้ง ๆ ที่เคยเดินหลาย ๆ ชั่วโมงจนเข่าอ่อนมาแล้ว หาอุบายวิธีการต่าง ๆ ต่อสู้กับกิเลสไม่งั้นไม่ได้นะ มีสักแต่ว่ากินแล้วนอน กอนแล้วนิน อยู่ไปวันหนึ่ง ๆ ไม่มีประโยชน์อะไรเลยจะทำยังไง

เราผู้แนะนำสั่งสอนหมู่เพื่อน ก่อนที่จะมาแนะนำสั่งสอนหมู่เพื่อน เราได้ดำเนินมาแล้วเต็มสติกำลังความสามารถของเราถึงเรื่องความเพียร อุบายต่าง ๆ ที่ต่อสู้กับกิเลส วันนี้เอาแบบนี้ ๆ พลิกไปพลิกมาหลายสันหลายคมไม่งั้นไม่ทันมันนี่จะว่ายังไง

ก็คิดดูซิเวลาจนตรอกจริง ๆ อย่างที่ว่านั่งหามรุ่งหามค่ำ มันจะตายจริง ๆ ก็มีในบางครั้ง ถึงวาระมันจะตายจริง ๆ เพราะทุกข์มาก สติปัญญาที่เราเคยใช้ได้ผลมาแล้วเอามาใช้ได้เมื่อไร ใช้ไม่ได้นะ ต้องพลิกแพลงเปลี่ยนแปลงหาเอาใหม่ให้เป็นปัจจุบัน ทันเหตุทันผล ทันกลมายาทุกอย่างของกิเลส สติปัญญาต้องอยู่ในวงปัจจุบัน ๆ หมด นี่ต้องเป็นการค้นคว้าหามาเอง ๆ คนเราจะตายจริง ๆ มันไม่ไปไหนแหละ มันสู้เพื่อตายเท่านั้น ถ้าไม่ได้รู้ธรรมเอาตาย ว่าอย่างนั้นมันก็รู้เอง

ได้แต่อยู่เฉย ๆ มีประโยชน์อะไร วันหนึ่ง ๆ โอ้โห ทุเรศนะ หลั่งไหลมา ๆ มาแล้วก็มีแต่ทำให้หนักอยู่ในหัวใจ บิณฑบาตทั้งที่ยังหนุ่ม ๆ หัวเท่ากำปั้นจะแข็งแรงขนาดไหนยังเดินด้อม ๆ เหมือนคนอายุตั้ง ๙๐ ปีนั่น เช้านี้เราก็เห็นพระองค์หนึ่งที่เดินอย่างนั้น นี้จะ

มาขวางวัดขวางวาให้เห็นอยู่นี้ จะไม่ให้ว่ายังไงได้ มันน่าว่าต้องว่าซิ มันขวางตาจะตายนี่ อย่ามาอยู่แบบหมดสติปัญญาแบบสิ้นท่าให้เราเห็นนะ ไม่อยากเห็น เพราะสอนเพื่อความฉลาดไม่ได้สอนเพื่อความโง่ ๆ เซ่อ ๆ ซ่า ๆ นี่ สอนเพื่อความฉลาดทันเหตุการณ์

ก็บอกแล้วไม่มีอะไรฉลาดเกินกิเลส สติปัญญาธรรมดาไม่ทันมันนะ พูดแล้วทุกแง่ทุกมุมนี่ ไม่ใช่เอามาปั้นพูดเฉย ๆ เราได้ต่อสู้กับมันเดนตายมาแล้วถึงมาพูดให้หมู่เพื่อนฟังนี่ ถึงได้บอกอุบายวิธีการต่าง ๆ ที่จะต่อสู้กับมัน มันเป็นอย่างนั้นนะ ถึงได้บอกซ้ำ ๆ ซาก ๆ อยู่ไม่หยุด พูดง่าย ๆ ก็รู้แล้วว่าเรื่องของกิเลสมันเป็นอย่างไร รู้เต็มหัวใจแล้วถึงได้มาพูด จะให้พูดยังไงอีก ไม่ได้มาโม้มาอวดหมู่เพื่อนนะ เมื่อกิเลสเต็มหัวใจแต่ธรรมะไม่เต็มหัวใจก็ไม่ทันกัน เอาให้มันเต็มซิ สติปัญญาเอาให้ถึงขั้นเต็มหัวใจซิ สติปัญญาเต็มหัวใจจะเต็มขั้นใดถ้าไม่ใช่มหาสติมหาปัญญา เมื่อถึงขั้นนั้นแล้วไม่ต้องบอก นั่นละกิเลสพังขั้นนั้นแหละ ขั้นธรรมดาไม่พัง กิเลสไม่ใช่ขั้นธรรมดา ตัวเหนือที่สุด

นี่ก็สอนหมดแล้วทำไมมาเก้ง ๆ ก้าง ๆ วันหนึ่ง ๆ ไม่ได้หน้าไม่ได้หลังอะไรเลย เดินจงกรมก็ไม่เป็นท่า นั่งสมาธิภาวนาก็ไม่ได้ความอะไร ที่มันเด่น ๆ มีแต่กินกับนอนเท่านั้นเหรอ มันอัศจรรย์อะไร สัตว์เขาก็กินได้นอนได้จะว่าอะไรมนุษย์เรา มนุษย์ทั่วโลกเขาก็กินได้นอนได้ มาว่าอะไรกรรมฐานเราเก่งกับการกินการนอนล่ะ ถ้าไม่เก่งทางธรรมแล้วร้อนวันยังค่ำคืนยังรุ่งนั่นแหละ อย่าสงสัยว่าจะเป็นอื่นไปเลย

สิ่งที่มาเกี่ยวข้องมันก็ยิ่งมากมายขึ้นทุกวัน ถ้าไม่จำเป็นจริง ๆ ไม่อยากให้พระเณรไปไหนมาไหนทุกวันนี้ พระเณรก็รักษาตัวเองยังไม่ได้ ยิ่งไปถูกสัมผัสสัมพันธ์สงครามทางตาทางหูเข้าไปแล้วเป็นยังไง เหล่านี้ไม่ใช่เราไม่คิด เราคิดหมด ฉะนั้นหมู่เพื่อนเถลไถลไปโน้นมานี้เราจึงว่าเสมอนะ เราว่าด้วยเหตุผลที่เราคิดแล้วนี่ เมื่อถึงขั้นตายตัวของจิตแล้วก็เป็นอีกขั้นหนึ่ง ใครล่ะได้ความตายตัวเป็นที่แน่ใจ มาพูดให้เราฟังบ้างซิ มันไม่เห็นมีนี่ มีแต่ล้มทั้งหงาย ๆ เขายังไม่ต่อย พอเขากระดิกก็ล้มแล้ว มันเป็นยังไง มันตายก่อนเกิดเสียแล้วนี่

แบกแต่ความเซ่อ ๆ ซ่า ๆ แล้วจะไปอวดดีอะไร ความดีไม่มีในตัวแล้วจะเอาอะไรมาอวดให้มันดี

มันดิ้นนะวัดกรรมฐานเรา โห น่าทุเรศจริง ๆ กรรมฐานดิ้นไม่เข้าท่าไม่เข้าเรื่อง ก็ครูบาอาจารย์พาดำเนินมาอย่างไร เราไม่ใช่คนตาบอดหูหนวก มันเห็นกันมาแล้วนี่นะ ท่านพาดำเนินมาด้วยความเป็นธรรม ท่านดำเนินอย่างไรจึงเรียกว่าท่านเป็นธรรม ก็ท่านหนักในธรรม ทุกสิ่งทุกอย่างท่านเอาหลักธรรมหลักวินัยเป็นชีวิตจิตใจเป็นเครื่องดำเนิน นั่นท่านดำเนินเป็นอรรถเป็นธรรมท่านดำเนินอย่างนั้น พวกเรามีแต่เอาลิ้นเอาปาก เอาความอยาก ความทะเยอทะยานเหยียบอรรถเหยียบธรรม เหยียบครูบาอาจารย์ เหยียบพระศาสนาให้แหลกเหลวไป ทั้ง ๆ ที่ตัวของตัวหยิ่งว่าเราเป็นกรรมฐาน เรานี้มีอำนาจวาสนามาก มีบริษัทบริวารมาก จะต้องการอะไร ๆ ได้ คนรักเคารพนับถือมาก เรานี้เฉลียวฉลาดมาก

โน่นน่ะ เอาดินเหนียวมาติดพอกหัวไว้แล้วสำคัญว่าตัวมีหงอนโน้นน่ะ โดยที่ไม่ได้ดูไม่ได้คำนึงเลยว่าหัวใจเป็นอย่างไร มันเป็นนรกอเวจีหลุมไหนล่ะไม่ได้ดูบ้างเลย เอาแต่ดินเหนียวมาพอกศีรษะแล้วก็ว่าตัวมีหงอน เอายศถาบรรดาศักดิ์ เอาความรู้ความฉลาด เอาอำนาจวาสนามาจากความเคารพนับถือของประชาชนมาพอกหัว แล้วก็สำคัญเอาเองว่าตนมีหงอน นี่มันกรรมฐานขี้หมา แน่ะ อย่างนั้น

กรรมฐานพระพุทธเจ้าเป็นอย่างนั้นเหรอ ครูบาอาจารย์พาดำเนินท่านดำเนินอย่างนั้นเหรอ นั้นเรื่องโลก ๆ นอก ๆ ดิ้นหาอะไร เรื่องเหล่านี้มันเต็มโลกเต็มสงสารอยู่นี่ ดูอรรถดูธรรมที่ยังไม่มีในหัวใจซี นี่คือผู้ไม่ดิ้นต้องเป็นอย่างนั้น ดิ้นฆ่ากิเลสมันเป็นยังไง ดิ้นกิเลสมัดคอมันดิ้นอย่างนี้แล เข้าใจนะนี่

วงกรรมฐานเราไปไหนมีแต่การก่อการสร้างยุ่งเหยิงวุ่นวาย เอานี้เป็นเครื่องออกหน้าออกตาออกตลาดลาดเลกันแล้ว นี่เหรอของวิเศษ เป็นอิฐเป็นปูนเป็นหินเป็นทรายเป็นไม้เป็นเหล็กงั้นเหรอ ไม่ได้ปฏิเสธ พระพุทธเจ้าก็อยู่ เราเป็นมนุษย์ด้วยกันก็อยู่ เคยอยู่บ้านอยู่เรือนมาแล้วเช่นเดียวกัน แต่มาอยู่ในสถานที่เช่นนี้มันเป็นยังไงมันถึงได้วุ่นวายนักหนา

ถ้าไม่ใช่เป็นบ้าในวงกรรมฐานแล้วจะทำได้ลงคอเหรอ ความพอดีรู้จักกันไหม คำว่าภาวนา จิตตภาวนาสนใจซิ สนใจกันแต่ภายนอกหาสมบัติอะไร มันน่าว่าถึงได้ว่าคนเรา มันผิดหู ผิดตาผิดครูบาอาจารย์ทั้งหลายที่พาดำเนินมา ผมพูดตามความพอเหมาะพอดี ไม่งั้นจะพูดไปหาอะไร

ที่พักที่อยู่ พระก็มาจากคน บ้านก็มีเรือนก็มี แม้กระจ้อนกระแตมันยังมีรวงมีรังพอเหมาะพอดีตามฐานะที่เห็นว่าจำเป็น มันก็ไม่เป็นอะไร นี้มันพิลึกพิลั่นเกินโลกเกินสงสาร เขา ยังอยากได้ชื่อได้เสียงได้เกียรติยศกิตติศัพท์กิตติคุณยุ่งเข้าไปอีกเหมือนบ้านั่น บวชเข้ามาเพื่อจะมาสละลาภยศสรรเสริญโลกธรรม ๘ ยิ่งกลับมากอบมาโกยโลกธรรม ๘ เต็มหัวใจ ไม่มีใครเกินกรรมฐานเราหากอบโกยในสิ่งเหล่านี้ละ เดี๋ยวนี้เป็นยังไงเห็นไหม ดูซิ หูมีตามีด้วยกันทุกคนทำไมจะไม่รู้ มันสัมผัสสัมพันธ์อะไร ถ้าไม่สัมผัสสัมพันธ์ตา หู จมูก สิ่งเหล่านี้น่ะ

นี่เหรอครูบาอาจารย์ท่านว่าท่านส่งเสริมให้ทำอย่างนั้นเหรอ มีแต่ท่านสอนไล่เข้าทางจงกรม ไล่เข้าป่า โน่นป่านะท่านก็บอกอยู่ นั่นแหละที่ฆ่ากิเลส ความประเสริฐอยู่ตรงนั้นท่านบอกไว้ นี่มีแต่แข่งญาติแข่งโยมศรัทธาประชาชน แล้วก็ไม่พ้นที่จะกวนบ้านกวนเมืองเขาแหละ ไปที่ไหนกวนไปหมดพระเรา กลายเป็นเปรตเป็นผีไปแล้วนะ กวนบ้านกวนเมืองจะเอาห้าเอาสิบเอาร้อยเอาพันเอาหมื่นเอาแสน นี่จะสร้างนั้นนะ สร้างนี้นะ มีแต่จะสร้าง ๆ ท่าเดียว

สร้างหัวใจเจ้าของให้เขาได้เห็น ให้เขาได้กราบไหว้บูชาตามหลักพระพุทธเจ้าสอนไม่ดีหรือ สร้างหัวใจนี้นะ สร้างอะไรข้างนอก ใคร ๆ ก็สร้างอยู่แล้ว พออยู่พอกินพอเป็นพอไปก็เอาละซิ เอามากมายอะไรนักหนาเกินโลกเกินสงสารไป ถ้าไม่ใช่แบบที่ว่าแบบบ้า แบบตื่นลมตื่นแล้ง สุดท้ายก็มาตั้งตลาดในวัด หางานนั้นมา หางานนี้มา อันนั้นราคาเท่านั้น อันนี้ราคาเท่านี้ ขายแหลกไปหมดในวัดในวา หาแต่เงินแต่ทองไม่ได้มุ่งหาอรรถหาธรรม นี่ทำไมจะไม่น่าทุเรศกันนักหนาล่ะเมื่อเรื่องเป็นเช่นนี้

มันเป็นมาก็เป็น อันนี้เป็นปัจจัย เป็นเครื่องอาศัย เครื่องอุดหนุน อย่าให้มันเป็นด้วยความอุจาดบาดตานักเถอะ พระเราก็ทราบแล้วว่าอาศัยปัจจัย ๔ อยู่ อยู่ด้วยความพอดีพองาม อยู่ด้วยความเป็นพระ อยู่ด้วยความเหมาะสมใครก็รู้ อยู่ด้วยความเกินเหตุเกินประมาณ ทำจนเกินเหตุเกินประมาณ จนกลายเป็นความโลภโลเลเกินโลกเกินสงสารเราดูไม่ได้ น่าทุเรศนี่ ใครก็รู้ทำไมจะไม่รู้มนุษย์เรา เดี๋ยวนี้มันเป็นอย่างนั้นน่ะซิ

หัวใจไม่สนใจดู ดูศาสนาเสื่อมไปจากใจ ดังพระพุทธเจ้าท่านว่า ศาสนาของพระพุทธเจ้าเรานี้ ๕,๐๐๐ ปีก็จะสิ้น คือมันสิ้นในหัวใจของผู้นับถือผู้เคารพผู้ปฏิบัติตามมันไม่มีค่อยหมดไป ๆ อย่างที่เห็นนี่เห็นไหมล่ะ มันเห็นประจักษ์อยู่ต่อหน้าต่อตา ธรรมมีอยู่วินัยมีอยู่ไม่ยอมทำตาม เห็นอยู่นี่ ดื้ออยู่ต่อหน้าต่อตา หลักธรรมหลักวินัยเห็นกันอยู่นี่ไม่ยอมทำจะว่ายังไง นี่เห็นไหม เราจะเอาอะไรมายืนยัน ถ้าไม่เอาสิ่งเห็นอยู่รู้อยู่ยืนยันกัน

ไปอนาคตก็เป็นอย่างนี้ซิ เมื่อตัวนี้มันดื้อเสียพอแล้วมันก็หมดยางอาย หิริโอตตัปปะไม่มีอยู่ในหัวใจแล้ว ศาสนาคัมภีร์กองจรดฟ้าก็กองไปเถอะ หัวใจไม่รับเสียอย่างเดียวเท่านั้น นั่นศาสนาไม่มีแล้วในหัวใจโลกเรา ท่านหมายถึงหัวใจของชาวพุทธต่างหาก ไม่ได้หมายถึงอยู่ในคัมภีร์ใบลาน

เกิดแก่เจ็บตายก็มีอยู่เต็มโลกเต็มสงสาร ไม่มีใครมาสอนเกิดแก่เจ็บตายมันก็มี ความจริงมีอยู่นั้น แต่ไม่มีใครสนใจเอาความจริงน่ะซิ แล้วจะเอาธรรมมาจากไหนเมื่อไม่สนใจในความจริงแล้ว ไม่ยอมรับความจริงแล้ว เราไม่ต้องไปดูที่อื่น ดูหัวใจเรานี้แหละ ศาสนากำลังจะหมดแล้วนะนั่น ความเพียรกำลังจะหมดแล้ว เดินจงกรมหย็อก ๆ ได้ ๑๐ นาที ๑๕ นาที ใจเผ่นเข้าป่าเข้ารกเข้านรกอเวจีที่ไหนก็ไม่รู้ นั่นศาสนาหมดหรือยังล่ะดูเอาซิ นั่งภาวนาครู่เดียวเผ่นแล้ว เดินจงกรมครู่เดียวเผ่นแล้ว ดีไม่ดีไม่ก้าวเข้าสู่ทางจงกรมเลย มันหมดไหมศาสนาดูซิ มันหมดไหมศาสนา ๕,๐๐๐ ปี

ดูหัวใจเจ้าของซิ **โอปนยิโก** น้อมไปไหนถ้าไม่น้อมเข้ามาในหัวใจเรา ไม่แก้เราจะแก้ที่ตรงไหนน่ะ ดูที่ตรงนั้นศาสนาหมดหรือยังอยู่ ใจนี่เป็นอย่างไรบ้าง สมาธิธรรมมีไหม

ปัญญาธรรมมีไหม วิมุตติธรรมมีไหมในหัวใจเรา ทั้ง ๆ ที่พระพุทธเจ้าสอนแล้วว่าสิ่งเหล่านี้เป็นของจริง มีจริงมาดั้งเดิมอยู่แล้ว แล้วมันมีในหัวใจเราไหม ถ้าวิริยะไม่มี สติไม่มี ปัญญาไม่มี สิ่งเหล่านั้นยังไงก็ไม่มี เพราะเป็นผลจากนี้ อันนี้ไม่เปิด อันนี้ไม่หนุน จะเอาอันนั้นให้เปิดเผยตัวออกมาได้อย่างไร เหตุไม่มีจะมีผลมาได้อย่างไร ฟังซิท่านทั้งหลายนักปฏิบัติ

ผมอกจะแตกแล้วนะนี่ สอนหมู่เพื่อนไม่ได้สอนธรรมดานะ สอนด้วยความจริง เราไม่สงสัยในการสอนหมู่เพื่อน เราพูดตรง ๆ เวลาสงสัยก็เคยเล่าให้ฟังแล้ว ล้มลุกคลุกคลานก็เล่าให้หมู่เพื่อนฟังแล้ว จนกระทั่งหมู่เพื่อนมาเสกสรรปั้นยอว่าเป็นครูเป็นอาจารย์ ก็สอนหมู่เพื่อนมาจนบัดนี้ ก็ได้พูดมาแล้วทุกแง่ทุกมุม ไม่สงสัยก็บอกไม่สงสัยจะว่าไง แล้วหาผู้ที่จะตั้งใจประพฤติปฏิบัติให้ได้เหตุได้ผลตามบ้างเล็ก ๆ น้อย ๆ ก็ไม่ค่อยมีจะว่ายังไง มีแต่กิเลสเอาไปกินทั้งวัน ๆ เราสอน ๆ จนแทบเป็นแทบตายมันได้เรื่องอะไร นี่น่าทุเรศไหม

อยู่ที่มีครูอาจารย์อบรมสั่งสอนอย่างนี้ กับอยู่เฉย ๆ วันหนึ่งคืนหนึ่ง ๆ ผ่านไป ๆ นั้นมีผลดีต่างกันอย่างไรบ้างหรือไม่ ท่านทั้งหลายได้พิจารณาไหม นี่พิจารณาเต็มหัวใจนะย้อนหลังไปถึงพ่อแม่ครูบาอาจารย์มั่น หัวใจจะหลุดจะขาดออกจากร่าง ไม่อยากจะได้ยินคำว่าท่านรับไม่ได้ จะด้วยเหตุผลกลไกอะไร ๆ ก็ตาม ไม่ประสงค์อย่างยิ่งที่จะได้ยินคำเช่นนี้ นั่นฟังซิ เพราะความมุ่งมั่นต่อการได้ยินได้ฟังต่อการประพฤติปฏิบัติ ตามร่องตามรอยตามที่เมตตาของท่าน นี่เห็นอยู่ด้วยตาได้ยินด้วยหูดูด้วยใจ ทั้งภายนอกภายในมันประจักษ์จากท่าน กับไม่มีท่านเลยมันเป็นยังไงล่ะ คนตาบอดไม่มีใครจูงเลยเป็นอย่างไรดูเอาซิ เราวาดภาพเอาก็รู้ทันทีว่าเป็นอย่างไร

ความโง่เขลาของเราก็เหมือนกัน หัวใจมีแต่กิเลสเต็มอยู่นั้นก็เท่ากับคนตาบอด พูดไม่รู้ช่องรู้ทาง ไม่รู้อรรถรู้ธรรม ไม่ได้ผู้มาสั่งสอนให้รู้อรรถรู้ธรรมแล้วมันจะไปได้ไหม ก็อย่างที่เราเห็นนั่นน่ะ แม้แต่มีคัมภีร์ใบลานอยู่ก็ยังไม่ลงใจที่จะรับได้ ต้องเข้าถึงครูบาอาจารย์ที่

ถูกต้องแม่นยำในภาคประพฤติปฏิบัติ ทั้งเหตุทั้งผลสมบูรณ์บริบูรณ์ ดังในสมัยปัจจุบันยกตัวอย่างพ่อแม่ครูบาอาจารย์มั่น พอเข้าไปถึงหมอบเลยหัวใจ

ธรรมอยู่ไหน ก็เรียนคัมภีร์เดียวกัน เราไปอยู่อย่างนั้นก็ดูท่านทำอะไรทำอย่างไหน ถูกกับข้อธรรมข้อไหน มีข้อไหนมาเทียบเคียง เมื่อหาที่ค้านไม่ได้แล้วก็ยอมจริง ๆ นี่ในสิ่งที่เราพอเทียบเคียงได้นะ ส่วนที่เราเทียบเคียงไม่ได้ก็ยกไว้บูชา เช่น สมาธิ ท่านอธิบายหมดปัญญาขั้นใดภูมิใด จนกระทั่งวิมุตติหลุดพ้น ท่านแสดงให้ฟังอย่างเปิดเผยหมด เราหาที่สงสัยไม่ได้ นั่นมันเป็นกำลังใจ

ผู้พาดำเนินมี ได้ยินได้ฟังจากท่านแล้วหัวใจเป็นยังไง แล้วท่านพาดำเนินเป็นยังไงหัวใจ กับไม่มีผู้ใดพาดำเนินไม่มีผู้ใดแนะนำสั่งสอนดุด่าว่ากล่าวบ้างเลยเป็นยังไง หัวใจต่างกันไหม เมื่อเป็นอย่างนั้นจะมานอนใจอยู่อย่างไรพวกท่านทั้งหลาย ผมก็จะตายอยู่ทุกวัน ๆ แล้วนะนี่ เหนื่อยมามากพอแล้วนะสอนหมู่เพื่อน นี่จะมานอนใจอยู่ยังไง

เอาละเหนื่อยแล้ว พอสมควร

(คำเทศนาที่ว่า วัดนี้จะไม่มีทางจงกรมแล้ว นั้นเป็นคำเทศน์ขู่พระในวัดให้ตื่นตัวต่างหาก มิใช่ไม่มีทางจงกรมจริง ๆ ดังที่เทศน์สอนพระ)

เทศน์ภาคปฏิบัติถ้าไม่รู้จริง ๆ เทศน์ลำบาก เป็นเพราะที่ต้องหามาโดยลำพังตนเองดึงออกมาจากตนเอง ถ้าไม่รู้ภายในหัวใจมันก็พูดไม่ได้นี่จะว่าไง อย่างพ่อแม่ครูบาอาจารย์มั่นท่านเทศน์นี่ แหม น้ำไหลไฟสว่างเชียวนะ ไม่เหมือนน้ำไหลธรรมดา ไหลลงช่องเดียวพุ่ง ๆ นั่นละพลังของธรรมนะ ด้วยอำนาจแห่งความเมตตาสงสาร อยากให้รู้ให้เห็นสิ่งที่มันท้าทายอยู่ในตัวเรา ว่านี่น่ะ ๆ เห็นไหมนี่น่ะ ๆ เพราะฉะนั้นเสียงถึงได้แผดหนักหนา เวลาท่านเทศน์เต็มเม็ดเต็มหน่วยแผดจริง ๆ นะ ถึงขั้นสมาธิขั้นปัญญาละเอียดลงไปแล้ว โอ้โฮเสียงท่านกังวานเสียด้วยนะไม่ใช่เสียงธรรมดา เสียงกังวานดังลั่นไปหมดเลย

เราไปถามปัญหาท่านหลวงปู่แหวน **(นี่หมายถึงท่านหลวงปู่แหวน ดอยแม่ปั๋ง เชียงใหม่)** ท่านเปรี้ยงออกมาเลยนะ เหมือนดังน้ำที่สะอาดถูกปิดไว้ น้ำที่สะอาดที่สุดปิด

ถังไว้ ไม่สมควรที่จะเอาไปชะล้างสิ่งใดที่ไม่เหมาะสมชะล้าง ก็ต้องเก็บไว้อย่างนั้น พอถึงกาลเวลาที่จะเปิด พอเปิดออกมานี้ โอ้โฮ พุ่ง ๆ เลย ท่านแสดงออกด้วยกำลังของธรรม เวลาท่านอยู่อย่างนั้นไม่ทราบจะพูดให้ใครฟัง เพราะไม่มีใครสนใจนี่ เราเชื่ออย่างนั้นแหละ ผู้ที่จะมุ่งต่ออรรถต่อธรรมกับท่านจริง ๆ จะมีที่ไหน

เวลาเราแย้มปัญหาธรรมออกไปนี่ ท่านตอบผางออกมาเลยนะ นี่แสดงว่าท่านรู้มาตั้งแต่เมื่อไร ธรรมท่านออกมาแรงนะ พุ่ง ๆ แย้มถามท่านครั้งที่สองนี่ โอ้โห ฟาดใหญ่เลย เปรี้ยง ๆ ขนาด ๔๕ นาทีไม่รู้ตัวเลยนะ จาก ๑๕ นาทีแล้วก็ไป ๔๕ นาที เหมือนไม่รู้ตัวเลยนะ พุ่ง ๆ พอจบธรรมะแล้ว ท่านพูดว่า เอ้า ถ้าท่านมหาว่าที่ผมพูดนี่ไม่ถูกให้ค้านมานะ เราก็ตอบท่าน กระผมไม่ค้าน กระผมหาธรรมะประเภทนี้เอง

รู้สึกว่าท่านจะเปิดเต็มที่นะวันนั้น ยิ้มแย้มแจ่มใส ดูอาการท่านสง่าผ่าเผยมากนะ ท่านเปิดธรรมะออกมาอย่างเต็มที่เต็มฐานในหัวใจท่าน พูดง่าย ๆ ก็เหมือนกับน้ำที่สะอาดบรรจุไว้ในถังจนเต็มนั่น ไม่สมควรที่จะนำออกมาใช้และไปชะไปล้างอะไรที่ไม่สมควรกับน้ำนี้ ท่านก็เก็บไว้ภายในใจ พอถึงวาระที่ท่านจะเปิดนี้ ผึงเลยนะ

จากนั้นท่านก็ถามเป็นรายชื่อของอาจารย์ออกมาเลยนะ อาจารย์องค์นั้น ๆ ไปถามไปคุยหรือยัง ปัญหานี้ได้ไปคุยกันหรือยัง ปัญหานี้ได้ไปสนทนากันหรือยัง นี่คือปัญหาเครื่องทดสอบหาข้อมูลความจริงซึ่งกันและกันพูดง่าย ๆ เราจะไปหาในพระไตรปิฎก สาธุ พูดไม่ได้ประมาทนี่นะ จะไปหายังไงเจอล่ะ เราต้องหาจากความจริง นี่ไม่ได้มีในความจำ พระไตรปิฎกจำมานี่นะ สิ่งที่รู้ที่เห็นที่เป็นจากการปฏิบัติของผู้ประพฤติปฏิบัติทั้งหลายนั้นเป็นความจริง นั่นเหมือนอย่างที่ว่านั้น

ในพระไตรปิฎกผมก็เรียน แต่ผมไม่เห็นนี่ ก็ยอมรับว่าไม่เห็น หลวงปู่แหวนเวลาปล่อยเปรี้ยง ขณะเราถามปัญหา ทำไมท่านปล่อยผางออกมาเลย นั่นฟังซิ ท่านจะไปหาในพระไตรปิฎกตรงไหนล่ะ ท่านตอบผางออกมาอย่างรวดเร็วที่สุดเลย พอเราถามจบคำท่าน

ก็ตอบพุ่งมาแล้ว นั่นความจริงต่อความจริงเข้าถึงกัน ผึงเดียวเท่านั้นเอง ปล่อยผาง ๆ นี่เป็นความจริงที่ผู้ประพฤติปฏิบัติทั้งหลายรู้จากการปฏิบัติของตน ๆ มามากขนาดไหน

พระพุทธเจ้าท่านแสดงธรรมสอนโลกเพียง ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์เท่านั้นจะพอกับโลกได้ยังไง นี่ท่านกล่าวไว้พอประมาณเท่านั้น เราไม่ตำหนินะผู้ที่จดจารึก ท่านกล่าวมาพอประมาณ ท่านแสดงเป็นหลักเอาไว้ ผู้ไปจดจารึกก็เอาหลักใหญ่ออกมา ถ้าจะเอาทุกแง่ทุกมุมก็เหลือเฟือเกินไป จะไม่ทันกับเหตุกับผลกับกาลเวลา ท่านจึงจดจารึกออกมาพอประมาณ คือ ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ สมควรที่จะสั่งสอนโลกได้ ไม่ใช่ผู้ไปจดจารึกท่านอั้นตู้ ท่านไม่มีความคิดปัญญาที่จะไปจดจารึกให้มากกว่านี้ได้ ไม่ได้หมายความอย่างนั้นนะ ผู้ที่จดจารึกท่านก็ฉลาดพอตัวท่านเหมือนกัน ท่านเก็บจุดที่สำคัญ ๆ ออกมาพอเหมาะกับการปฏิบัติ เหมาะกับการสั่งสอนโลก ต่อจากนั้นมอบให้ผู้ปฏิบัติรู้เองเห็นเอง

เมื่อได้หลักใหญ่มานี้ เปรียบเหมือนได้กุญแจมาแล้ว เปิดไปเถอะเปิดกุญแจอันนี้ เปิดเข้าหาความจริง กุญแจที่เป็นความจำนี้เป็นกุญแจที่จะเปิดเข้าหาความจริง ขอให้ปฏิบัติเถิดน่า พูดง่าย ๆ เอาภาคปริยัติที่เรียนมานี้มาปฏิบัติ ก็เท่ากับได้เปิดกุญแจ ๆ เป็นลำดับ ๆ ทีนี้เมื่อมีกุญแจแล้วก็เปิดเข้าไป ๆ ก็ถึงความจริงซิ เป็นยังไงรู้หมด ความหมายว่าอย่างนั้น

เอาเท่านี้